

Краще змінити гнів на милість

Показна ворожість влади країн Східної Європи до мігрантів не приховає дефіцит працівників. Потрібен позитивний погляд на імміграцію.

Уряди країн Центральної та Східної Європи давно пишаються своєю жорсткою міграційною політикою. Протягом останніх десятиліть багато хто з політичних лідерів регіону концентрував свої зусилля на обмеженні потоку мігрантів і прохачів притулку. Вони стверджували, що приплив громадян із третіх країн підриває соціальну стабільність, ставить під загрозу культурну єдність і навіть створює ризики для безпеки.

Наприклад, 2015 року на піку міграційної кризи в Євросоюзі чотири країни Вишеградської групи (V4) – Чеська Республіка, Угорщина, Польща і Словаччина – категорично заперечували проти запровадження системи квот на біженців у ЄС. Ця система передбачала розподіл виниклого тягаря, визначаючи кількість біженців для кожної країни ЄС відповідно до чисельності її населення, розмірів ВВП та інших чинників. Угорщина і Словаччина стали найзапеклішими критиками цього плану і стверджували, що обов'язкові квоти є атакою на національний суверенітет.

Так, країни Центральної та Східної Європи, а особливо Польща і Чеська Республіка, прийняли мільйони українців, вимушених покинути свої домівки після вторгнення Росії 2022 року. Однак незважаючи на цю великодушність, лідери країн V4 продовжують дотримуватися жорсткої лінії в питаннях міграції. Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан, який оголосив себе захисником християнських цінностей Європи, просуває ідеї гомогенного угорського суспільства. У 2022 році всього лише десять осіб отримали статус біженця в Угорщині, за що ця країна зазнала критики з боку Європейського суду. У Словаччині торік на виборах перемогла ліво-популістська партія прем'єр-міністра Роберта Фіцо «Курс – соціальна демократія», яка використовувала невдоволення виборців українськими біженцями. Крім того, останнім часом країни регіону активізували зусилля з припинення нелегальної імміграції

через Балкани, запровадивши більш суворий контроль і направивши сили безпеки на патрулювання кордонів.

Негативні уявлення про мігрантів допомагають таким лідерам, як Орбан і Фіцо, консолідувати електоральну підтримку

Негативні уявлення про мігрантів допомагають таким лідерам, як Орбан і Фіцо, консолідувати електоральну підтримку: вони грають на страхах виборців перед «чужими», на їхніх економічних тривогах, на бажанні знайти стабільність у нестабільному світі. Однак усе це ніяк не може змінити факти: сьогодні регіон відчуває гострий дефіцит кваліфікованих працівників. Це дуже нагальна проблема, про яку політики, як правило, мовчать.

Але в реальності країни Центральної та Східної Європи займаються активною лібералізацією імміграційних правил і процедур, щоб уможливити в'їзд іноземців та їхнє влаштування на роботу. У січні Угорщина, прагнучи залучити заявників із третіх країн, у прискореному порядку ухвалила новий імміграційний закон, який запроваджує нові типи віз: короткотермінові гостьові та для кваліфікованих працівників. Ця міжвідомча робота супроводжувалася підписанням нових контрактів про аутсорсинг, які мають підвищити ефективність обробки віз у низці країн: Оман, Катар та Узбекистан.

Вибір в Угорщині невеликий. Населення країни швидко старіє, і тому в майбутні роки гострий дефіцит робочої сили заважатиме реалізації амбіцій влади: зробити Угорщину центром виробництва електромобілів і базою оборонної промисловості. У 2022 році китайська компанія CATL оголосила, що побудує завод із виробництва акумуляторів для електромобілів в Угорщині вартістю 7,3 млрд євро. На сьогодні це найбільша інвестиція такого роду в Європі. У 2023 році китайська компанія BYD поділилася своїми планами відкрити в країні завод із виробництва електромобілів – перший у Європі. Німецький оборонний підрядник Rheinmetall нещодавно відкрив новий завод в угорському місті Залаегерсег, а в місті Дьйор вироблятимуть тактичні бронеавтомобілі. Усі ці підприємства потребуватимуть суттєвого людського капіталу.

Політичні лідери повинні переконати виборців у тому, що приїжджі приносять

Чеська Республіка теж намагається залучити громадян із третіх країн. Наприклад, у вересні 2022 року Чехія спростила процес найму «критично необхідних» працівників і поліпшила нагляд за умовами праці

*економічну користь, від
якої вииграють усі*

іноземців. А минулого літа ця країна привела своє законодавство у відповідність до директиви ЄС про «Синю карту», яка визначає умови в'їзду та проживання висококваліфікованих працівників із третіх країн. Тим часом Польща 2019 року спростила отримання посвідки на постійне проживання власникам посвідки на тимчасове проживання і дозволів на роботу, якщо їхня професія визнана бажаною для польської економіки.

У Словаччині кількість іноземних працівників теж збільшилася, до того ж у сім разів у період з 2013 до 2022 року. Деякі виробники в Словаччині, як-от британська автокомпанія Jaguar Land Rover, дуже сильно залежать від закордонної робочої сили. І дедалі частіше ці працівники приїжджають з далеких країн, таких як Індія чи Казахстан, а не з Сербії чи України. Утім, у країні залишаються незаповненими понад 80 тисяч довгострокових вакансій, особливо в таких секторах, як машинобудування, автомобілебудування, транспорт, медицина та ІТ.

*Щоб ліквідувати
прогалини у професійній
компетентності,
країнам Центральної та
Східної Європи треба
продовжувати реформу
імміграційної політики*

Дефіцит робочої сили, найімовірніше, посилюватиметься: попит на навички в галузях майбутнього зростає, але водночас коефіцієнти народжуваності знижуються, а молодь залишає цей регіон заради кращого життя в інших країнах. Щоб ліквідувати прогалини у професійній компетентності, країнам Центральної та Східної Європи треба продовжувати реформу імміграційної політики. Якщо цього не зробити, тоді результатом стануть масові економічні проблеми, оскільки ці країни, найімовірніше, залишаться без нових інвестицій, здатних генерувати зростання ВВП і податкових доходів.

Питання не в тому, є імміграція поганою чи хорошою. Питання в тому, як зробити, щоб вона приносила користь і країнам, до яких їдуть працівники з третіх країн, і самим працівникам. Головною метою влади має бути максимізація вигод від імміграції. Для цього будуть потрібні консультації з приватним сектором, щоб продовжити виявлення необхідних професійних навичок. Уже наявні інструменти, наприклад «Синя карта» ЄС, частково

допомагають розв'язати проблему дефіциту робочої сили, однак для них стало б корисним спрощення процедур, а також гармонізація критеріїв у країнах ЄС. Крім того, запуск нових глобальних програм (особливо з країнами поза межами ЄС), спрямованих на задоволення поточних і майбутніх потреб ринку праці, допоміг би спростити економічну міграцію та водночас зменшити «витік мізків» із країн Центральної та Східної Європи.

Показна ворожість влади цих країн до мігрантів не може приховати їхньої відчайдушної потреби в іноземних працівниках. Політичні лідери повинні – публічно і неодноразово – виступати з позитивними аргументами на користь імміграції для того, щоб переконати виборців у тому, що приїжджі приносять економічну користь, від якої виграють усі.

(c) Project Syndicate 2024

Соня Музікарова

Соня Музікарова (Soňa Muzikárová) – політична економістка, яка спеціалізується на Центральній і Східній Європі, наукова співробітниця Інституту Європейського університету. Раніше вона працювала економісткою в Європейському центральному банку, дипломаткою в Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і старшою радницею заступника міністра закордонних справ Словачької Республіки.

